

Afúndisrit þv
2010

RITASKRÁ
ÞORSTEINS VILHJÁLMSSONAR
(1961–2010)

Hér eru skráðar ritsmíðar og nokkur helstu erindi sem tengjast störfum Þorsteins, bæði vísindastörfum og einnig faglegum störfum t.d. að menntamálum, iðnaðar- og orkumálum og málefnum Háskóla Íslands. Einnig eru skráð nokkur verkefni sem eru skyld ritstörfum og ritstjórn þó að miðillinn sé annar. Sleppt er til dæmis minni háttar ritum, skrifum um almenn stjórnmál og minningargreinum um vini og vandamenn.

1961

„Håndskrifterne endnu en gang“, *Studenterbladet* 6 (10), 22. júní (lesandabréf).

1967

Anvendelsen af ligetidskommutationsrelationer mellem komponenter af de svage og elektromagnetiske strømme, med specielt henblik på beskrivelsen af ikke-leptoniske K-henfald. Københavns Universitet, Det naturvidenskabelige fakultet. 57 bls. (Ritgerð til cand. scient.-prófs.)

1969

„Four-body semileptonic decays of hyperons“, *Nuclear Physics* B9, 543–48. Meðhöfundar N. Brene og A.B. Kræmmer.

1970

„Treatment of charge-divergence commutators and application to the K-system“, *Nuclear Physics* B19, 269–85. Meðhöfundur A.B. Kræmmer.

„Um staðfestingu afstæðiskenningarinnar á síðari árum“, í bókinni A. Einstein: *Afstæðiskenningin*, Reykjavík: Hið íslenska bókmenntafélag, 185–89. Meðhöfundur Þorsteinn Sæmundsson. (Þ.V. bjó bókina einnig undir prentun í félagi við Þorstein Gylfason ritstjóra. — Endurskoðuð útgáfa 1979.)

Sjónvarpsmynd um Murray Gell-Mann, sem fékk Nóbelsverðlaun 1969. *Ríkissjónvarpið*. (Þ.V. þýddi og staðfærði.)

„Undraljósgefinn“, *Ríkissjónvarpið*, 26. janúar. (Þ.V. þýddi og talaði inn á sjónvarpsmynd um leysa.)

„Um öreindafræði“, *Hljóðvarp*, 28. janúar og 11. febrúar. (Tvö erindi í tilefni Nóbelsverðlauna Gell-Manns 1969.)

„Massi“, „Rúmmál“, „Hitapensla“. Þrír sjónvarpsþættir um eðlisfræði. *Ríkissjónvarpið*. Meðhöfundar Örn Helgason o.fl. (fyrir nemendur í 1. bekk gagnfræðaskóla).

RITASKRÁ

1971

- „Þankar um markmið skólastarfs“, *Menntamál* 44 (4), 134-137.
- Skrá um ritismiðar á vegum Eðlisfræðistofnunar, Raunvísindastofnunar og Reiknistofnunar Háskólans, 1958-1970*, Reykjavík: Raunvísindastofnun, 27 bls. (Fjölrit, Þ.V. tók saman og gaf út.)
- „Um andefni“, *Hljóðvarp*, 15. október. (Stuttur fréttauki í tilefni af uppgötvun andhelms.)
- „Efni og alheimur: Fylgt úr blaði – Andefni“, *Þjóðviljinn* 14. október.
- „Þankar um vísindastarfsemi“, *Þjóðviljinn* 28. nóvember.
- „Um vísindi, eðlisfræði og breindafæði“, *Hljóðvarp*. (Jón Hnefíll Aðalsteinsson tók viðtal við Þ.V. í vísindabætti.)

1972

- „Námseiningakerfi og notkun þess í verkfræði- og raunvísindadeild H.Í.“, *Menntamál* 45 (5), 188-91.
- Samhæfing tæknistofnana iðnaðarins: Nefndarálit til iðnaðarráðuneytisins*, Reykjavík: Iðnaðarráðuneytið. Meðhöfundar Davíð Sch. Thorsteinsson, Haraldur Ásgeirsson, Pétur Sigurjónsson og Sveinn Björnsson, 69 bls. + fskj. = 86 bls. (Þ.V. var formaður nefndarinnar.)
- „Menntun og vísindi í N-Vietnam“, *Morgunblaðið*, 65. tbl., 18. mars, bls. 11.
- „Barátta – gagnrýni – umbreyting: Vísindi og tækni í Kína“, *Þjóðviljinn*, 16. apríl, bls. 8.

1973

- „Nám við verkfræði- og raunvísindadeild Háskóla Íslands: Kynningarrit“, Reykjavík. 42 bls. (Þ.V. tók saman í samráði við aðra.)
- „Inntökuskilyrði í Háskóla Íslands: Bráðarbirgðaaálit nefndar sem Háskólaráð skipaði til athugunar á tengslum Háskólans við ýmsa aðra skóla (Tengslanefndar)“, Reykjavík: Háskóli Íslands. Meðhöfundar Anna Agnarsdóttir, Arinbjörn Kolbeinsson, Árni Vilhjálmsson, Guðni A. Jóhannesson, Halldór Halldórsson, Ragnar Arnason og Þorbjörn Broddason. 110 bls. (Þ.V. var formaður nefndarinnar.)

1974

- Endimörk vaxtarins: Þáttur í rannsókn Rómarsamtakanna á ógöngum mannlýnsins*, Reykjavík: Menningar sjóður. (Þ.V. þýddi ásamt Finnoga Guðmundssyni; höfundar: Donella H. Meadows, Dennis L. Meadows, Jörgen Randers, William W. Behrens III.) 240 bls. (Ritfregnir og ritdómar: *Mbl.* 8. desember.; *E.Þá.*, *Mbl.* 15.12.; *lj.*, *Þjv.* 28.12.)
- „Hlutdrægni og raunvísindi“, *Tímarit Máls og menningar* 35 (1-2), 69-72.
- „Samskipti og gagnrýni“, *Þjóðviljinn*, 25. ágúst, bls. 8 (viðtal við Þ.V. um Norræna sumarháskólann).

1975

- „Vistkreppa og samfélag“, *Tímarit Máls og menningar* 36, 3-21.
- Laxá-stríden*, Reykjavík: NSU. Meðhöfundar Björn Stefánsson og Hrafn Halgrímsson, 28 bls. (Skýrsla kynnt á málþingi Norræna sumaraháskólans um vistkreppu. Fjölrit.)

1976

- Tengsl Háathugi Arinbj Arnbj Áskels*

1977

- „Þekkingir“
- „Samræður leifur“
- Páll H.
- „Kúvendin“
- „Morgunblaðið“
- „Samfélagið“
- „Verkmenntun“

1979

- „Að koma þjóðfél.“
- „Albert Einstein mæli þu hann, v“
- Textar um indur*
- „Um dagin“

1980

- „Veröld Eir“
- „Þróunarkerfi speki, 2“
- „Glögg er í júní.“
- „Þegar stofn“
- „Auðlindakerfi son frá“

1981

- Líkan um vefndarstyrki, l*
- Drög að nálmálaráð sem sáti*
- „Áran hrein“

RITASKRÁ

1976

Tengsl Háskóla Íslands við aðra skóla: Álit Tengslanefndar sem háskólaráð skipaði til að athuga tengsl Háskólans við ýmsa aðra skóla. Reykjavík: Háskóli Íslands. Meðhöfundar Arinbjörn Kolbeinsson, Árni Blandon, Árni Villhjálmsson, Erling Ólafsson, Heimir Áskelsson og Þorbjörn Broddason. 23 bls. + fylgiskjöl. (Þ.V. var formaður nefndarinnar.)

1977

„Þekkingin er þjóðfélagsafi“, *Timarit Máls og menningar* 38, 342–63.
„Samræður um vistkreppu“, *Náttúruverkur* 4, 4–31. Meðhöfundar Bjarni Bragi Jónsson, Hjörleifur Guttormsson, Jakob Björnsson og Jakob Jakobsson; Ásgeir Daníelsson og Gyfi Páll Hersir stýrðu af hálfu timaritsins.
„Kúvending í menntamálum“, *Þjóðviljinn* 25. febrúar. (Um fjárveitingar til menntamála o.fl.)
„Morgunblaðið og líffræðin“, *Þjóðviljinn* 11. maí.
„Samfélagsleg ábyrgð vísindamanna“, *Þjóðviljinn* 26. júní. (Viðtal við Linus C. Pauling.)
„Verkmenntun og verkalyðssett“, *Þjóðviljinn* 22. júlí.

1979

„Að koma öllum til nokkurs þroska: Hugleiðingar um háa skóla og lága, þekkingu og þjóðfélag“, *Lesbók Morgunbladsins* 54 (31), 1. september.
„Albert Einstein: Vísindamaður og mannvinnur“, *Þjóðviljinn* 18. mars. (Í tilefni af aldarafmæli Einsteins 14. mars. Viðauki með þýddum tilvitnunum úr ritum Einsteins o.fl. um hann, vísindin og samfélagið. Einnig gefið út sem fjölrít og síðar fellt inn í *Leskafla* 1981.)
Textar um Darwin og þróunarkenninguna, 54 bls. (Fjölritað v. námskeiðs í forspjallsvísindum um vísindi og samfélag. Gekk inn í *Leskafla*, 1981.)
„Um daginn og veginn“, *Hljóðvarp*, 8. október. (Hljóðvarpserindi um orkusparnað o.fl.)

1980

„Veröld Einsteins“, *Ríkissjónvarpið*, 6. október. (formálsorð fyrir sjónvarpsmynd).
„Þróunarkenning Darwins í ljósi vísindaheimspeki“. Eriði í Félagi áhugamanna um heim-speki, 23. mars.
„Glögg er það enn hvað þeir vilja: Um eldsneytisframleiðslu og álbræðslu“, *Þjóðviljinn* 15. júní.
„Þegar stofnanir stýra penna“, *Þjóðviljinn* 29. ágúst. (Um olíuspá Orkusparnefndar.)
„Auðlindakreppa og orkuspar“, *Þjóðviljinn* 18. september. (Svar við grein eftir Birgi Árnason frá 3. sept.)

1981

Líkan um veitt námslán og endurgreiðslur þeirra samkvæmt niðurstöðum endurskoðunar-nefndar. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. (Fskj. IV með frv. um námslán og námsstyrki, lagt fram á 104. löggjafarþingi 1981, 14–20.)
Drög að námskrá í eðlis- og efnafræði henda framhaldsskólum. 75 bls. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið, skólarannsóknadeild. Meðhöfundar Örn Helgason formaður og aðrir sem sátu í nefnd um þetta verkefni (Þ.V. var lengst af ritari nefndarinnar).
„Áran hrein“, *Þjóðviljinn* 6. maí (um námslán og nám sem vinnu).

RITASKRÁ

1982

„Staðarval orkuíðnaðar, byggðapróun og félagsáhrif“. Í bókinni *Orkuþing 81: Erindi flutt á orkuþingi 9., 10., og 11. júní*, II, 575–81.

„Undir blæ himins blíðan: Kaflar úr sögu stjarnvísinda og heimsmyndar“, *Hljóðvarp*. 1. erindi: Stjarnvísindi í öndverðu, 28. mars; 2. erindi: Stjörnufræði Forngríkkja og miðalda, 4. apríl; 3. erindi: Bylting Kópernikusar, 8. apríl. Efnið gekk síðar inn í *Heimsmýnd I–II*, 1986–87.

Afangaskýrsla staðarvalsnefndar um staðarval álvers. Reykjavík: Iðnaðarráðuneytið. Meðhöfundar Haukur Tómasson, Ingimar Sigurðsson, Sigurður Guðmundsson og Vilhjálmur Lúðvíksson; Pétur Stefánsson verkefnisstjóri, Bragi Guðbrandsson ritari og aðrir starfsmenn nefndarinnar. 102 bls. (Þ.V. var formaður nefndarinnar.)

Tillaga um reglugerð um námslán og námsstyrki. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið. Meðhöfundar Garðar Mýrdal, Sigríður Thorlacius og Sigurjón Valdimarsson. (Þ.V. var formaður nefndar um reglugerðina.)

„Námsmenn gera óþarflega mikið úr endurgreiðslum“, *Sæmundur* 1 (1), október. (Viðtal um námslánamál í málgagn SÍNE.)

1983

„Hugmyndafræði vísindanna í ljósi sögunnar“, *Tímarit Máls og menningar* 44, 169–88. (Byggt á erindi á ráðstefnu Lífs og lands 1982.)

Staðarval fyrir orkusvefninn íðnað: Forval. Reykjavík: Staðarvalsnefnd og iðnaðarráðuneytið. Meðhöfundar Haukur Tómasson, Ingimar Sigurðsson, Sigurður Guðmundsson og Vilhjálmur Lúðvíksson; Pétur Stefánsson verkefnisstjóri, Bragi Guðbrandsson ritari og aðrir starfsmenn nefndarinnar. (Þ.V. var formaður nefndarinnar.)

„Nýir kvarkar“, *Hljóðvarp*, ágúst (stuttur fréttauki).

1984

Þýðing og skýring orða í eðlisfræði og stjörnufræði, *Ensk-Íslensk orðabók* Arnar og Örlygs. Meðhöfundur Jakob Yngvason (umsjón með þessum flokkum orða í bókinni).

„Grundvallareinkenni kjarnavopna“, 20. apríl. (Stutt erindi á fræðslusamkomu Samtaka eðlisfræðinga gegn kjarnorkuvá og Samtaka lækna gegn kjarnorkuvá á friðarvíku í Norræna húsinu.) (Svipuð erindi á Höfn í Hornafirði 2. ágúst og í Bolungarvík 16. september.)

1985

Orðaskrá um eðlisfræði, stjörnufræði og skyldar greinar: Drög. Reykjavík: Orðanefnd Eðlisfræðifélags Íslands. Meðhöfundar Einar H. Guðmundsson, Jakob Yngvason, Leó Kristjánsson, Páll Theodórsson, Sveinbjörn Björnsson og Þorvaldur Ólafsson. (Þ.V. var formaður nefndarinnar og ritstjóri skrárinnar. Formáli og nokkrir viðaukar eftir Þ.V.) — Ritdómur: Þórður Jónsson, *Náttúrufræðingurinn* 56 (3), 1986, 163–64.

„Íslenskan og eðlisfræðin: Hugleiðingar út frá störfum orðanefndar Eðlisfræðifélags Íslands“, *Rannsóknir í eðlisfræði á Íslandi*, 109–15. (Erindi á ráðstefnu 29.–30. september.)

Leskaflar um nútíma eðlisfræði, 2. hefti: Sitt af hverju um skammtafræði: Árekstrar, virkjar o.fl. 20 bls. (Fjölríttuð sem handrit. Önnur útgáfa síðar.)

„Skammtafræðin í ljósi vísindasögu og heimspeki“. (Erindi á málþingi Eðlisfræðifélags

Íslands og Félags áhuga
Nielsar Bohrs, 19. október
„Hvað í ósköpunum er skam
„Skammtafræði og söguspek

1986

*Heimsmýnd á hverfanda hve
Newtons I*. 323 bls. Reyk
desember 1986; Reynir A
381–86; Guðmundur H.
„Þorbjörn Sigurgeirsson sjöð

1987

*Heimsmýnd á hverfanda hve
Newtons II*. 419 bls. Reyk
onsson, *Saga* 26 (1988),
512–18. Um II. bindi: C
Egilsson, *Skírnir* 162 (19
„Verkfræði og raunvísindi v
(ritstj.), *Í hlutarins eðli*. I
*Undirbúningur náms við Há
þeirra*. Reykjavík: Mennt
við kennslumálanefnd og
„Náttúruspeki Newtons í ljósi
Íslands og Félags áhuga
að mestu leyti.)
„Um kjarnorkusprengjur“, *Rí
efni þess að Reagan og G*

1988

„Þorbjörn Sigurgeirsson“, (mi
„Ísländsk vetenskap förr i tid
norrænna hugmynda- og
apríl.
„En nordlig astronomi i føds
Uppsölum i april-juni.
„Íslensk raunvísindi í öndverð
Íslenskra fræða 26. septe
„Var Stjörnu-Oddi íslenskur I
tíleifi af erindi um íslensl

1989

„Vísindasagan í heimi fræðar
erindi á aðalfundi Vísindar

RITASKRÁ

í Orkuþing '81: Erindi flutt á

heimsmýndar", *Hljóðvarp*. 1. ræði Forngríkkja og miðalda, s. síðar inn í *Heimsmýnd* I–II,

Reykjavík: Iðnaðarráðuneytið. Ráðgjafi Guðmundsson og Vil-
Guðbrandsson ritari og aðrir
arinnar.)
Ík: Menntamálaráðuneytið.
Jón Valdimarsson. (Þ.V. var

ur 1 (I), október. (Viðtal um

og menningar 44, 169–88.

tefnd og iðnaðarráðuneytið.
Ráðgjafi Guðmundsson og Vil-
Guðbrandsson ritari og aðrir

Orðabók Arnar og Örlýgs.
n orða í bókinni).

fræðslusamkomu Samtaka
norkuvá á friðarvíku í Nor-
ðlungarvík 16. september.)

g. Reykjavík: Orðanefnd
son, Jakob Yngvason, Leó
valdur Ólafsson. (Þ.V. var
krir viðaukar eftir Þ.V.) —
i, 163–64.

Eðlisfræðifélags Íslands",
i 29.–30. september.)

stafræði: Árekstrar, virkjar

nálþingi Eðlisfræðifélags

Íslands og Félags áhugamanna um heimspeki í Norræna húsinu, í tilefni af aldarafmæli
Nielsar Bohrs, 19. október.)

„Hvað í ósköpunum er skammtafræði?“, dagblaðið *NT* 27. október.

„Skammtafræði og söguspeki“, *Hljóðvarp*, Rás 1, 24. nóvember (erindi).

1986

*Heimsmýnd á hverfanda hveli: Sagt frá heimssýn vísindanna frá öndverðu fram yfir daga
Newtons* I. 323 bls. Reykjavík: Mál og menning. Ritdómar: Loftur Guttormsson, Þjv. 20.
desember 1986; Reynir Axelsson, *DV* 7. júlí 1987; Helgi Skúli Kjartansson, *Skírnir* 1987,
381–86; Guðmundur H. Frimannsson, *Mbl*. 7. október 1988.

„Þorbjörn Sigurgeirsson sjötugur“, *Morgunblaðið* og *Þjóðviljinn* 19. júní.

1987

*Heimsmýnd á hverfanda hveli: Sagt frá heimssýn vísindanna frá öndverðu fram yfir daga
Newtons* II. 419 bls. Reykjavík: Mál og menning. Ritdómar um I.–II. bindi: Loftur Gutt-
ormsson, *Saga* 26 (1988), 210–16; Atli Harðarson, *Tímarit Máls og menningar* 49 (1988),
512–18. Um II. bindi: Guðmundur H. Frimannsson, *Mbl*. 22. nóvember 1988; Egill
Egilsson, *Skírnir* 162 (1988) 424–28.

„Verkfræði og raunvísindi við Háskóla Íslands: Fyrstu skrefin“, hjá Þorsteini I. Sigfússyni
(ritstj.), í *Hlutarins eðli*. Reykjavík: Menningarsjóður, 105–127.

*Undirbúningur náms við Háskóla Íslands: Leiðbeiningar til framhaldsskóla og nemenda
þeirra*. Reykjavík: Menntamálaráðuneytið og Háskóli Íslands. (Þ.V. ritstýrði í samvinnu
við kennslunálanefnd og starfsmenn hennar.)

„Náttúruspeki Newtons í ljósi sögunnar“, 29. nóvember. (Erindi á málþingi Eðlisfræðifélags
Íslands og Félags áhugamanna um heimspeki í Norræna húsinu. Byggt á *Heimsmýnd* II
að mestu leyti.)

„Um kjarnorkusprengjur“, *Ríkisútvarp*, Rás 1, 8. desember. (Stuttur pistill í kvöldfréttum í til-
efni þess að Reagan og Gorbatsjov undirrituðu samninga í Washington.)

1988

„Þorbjörn Sigurgeirsson“, (minningargrein), *Fréttabréf Eðlisfræðifélags Íslands* 7. (des.), 1–7.
„Ísländsk vetenskap förr i tiden: Beskrivning av ett forskningsprojekt“. Erindi á ráðstefnu
norræna hugmynda- og vísindasagnfræðinga í Sandbjerg Slot við Sønderborg, 22.–24.
apríl.

„En nordlig astronomi i fødslen?: Historie og teori“. Erindi flutt í Árósum, Gautaborg og
Uppsölum í apríl–júní.

„Íslensk raunvísindi í öndverðu“. Erindi á almennum fundi Eðlisfræðifélags Íslands og Félags
íslenskra fræða 26. september.

„Var Stjörnu-Oddi íslenskur Kópernikus?“, *Túinn (T helgin)* 15. október. (Viðtal við Þ.V. í
tilefni af erindi um íslensk raunvísindi í öndverðu.)

1989

„Vísindasagan í heimi fræðanna“, *Skírnir* 163, haust, 382–406. (Unnið upp úr samnefndu
erindi á aðalfundi Vísindafélags Íslendinga 29. mars.)

RITASKRÁ

„Af Surti og sólf: Um tímatal o.fl. á fyrstu öldum Íslands byggðar“, *Tímarit Háskóla Íslands* 4, 87–97.

1990

- „Raunvísindi á miðöldum“, *Íslensk þjóðmenning* VII, 1–50. (Ritstjóri Frosti F. Jóhannsson.)
- „Vísindasaga, fjölgreinafræði og almenn menntun“, *Fréttabréf Sagnfræðingafélags Íslands* 8 (2), 7–10. (Ágrip erindis.)
- „Matið og metnaðurinn: Um könnun á kennslu og námskeiðum við Háskóla Íslands“, *Morgunblaðið* 21. apríl, bls. 14–15.
- „Science in Medieval Iceland: The Emergence of Science in a Small Society“. Erindi við vísindasöguskor Harvardsháskóla 16. maí.
- „Vísindasaga og raungreinakennsla“, 20.–22. ágúst. Endurmenntunarnámskeið fyrir raungreinakennara.
- „Hlutverk námsaðstoðar í samfélagi og menntakerfi“. Erindi á fundi um málefni Lánasjóðs íslenskra námsmanna 11. október.

1991

- „Hversu nákvæmur var Stjörnu-Oddi?“, *Eðlisfræði á Íslandi* V, 81–95.
- Eðlisfræði á Íslandi V: Ráðstefna Eðlisfræðifélags Íslands í Munaðarnesi 28.–30. september 1990*. 268 bls. Reykjavík: Háskólaútgáfan. (Þ.V. var ritstjóri ásamt Leó Kristjánssyni.)
- „Stúdentsprófið og framtíðin“. *Ný menntamál* 9 (4), 13–18.
- „Um gengi og gluggaleysi, Háskólann og Hamrahlið“, *Morgunblaðið* 5. september.
- Textar um Darwin og þróunarkenninguna*. 29 bls. Reykjavík: Raunvísindadeild. 2. útgáfa. (Fjölrit.)

1992

- „Fornleifar á slóðum Stjörnu-Odda“, *Árbók Hins íslenszka fornleifafélags* 1991, 77–123. Meðhöfundar Guðmundur Ólafsson og Þórir Sigurðsson.
- „Þorsteinn surtur og sumarauki: Um tímatal á fyrstu öldum Íslands byggðar“, *Breiðfirðingur* 50, 7–22.
- Frumatriði takmörkuðu afstæðiskenningarinnar*. 35 bls. Reykjavík: Háskólaútgáfan. Þriðja útgáfa, breytt. (Fjölrit.)
- „Star-Oddi: An Icelandic Astronomer in the 12th Century“. Erindi á Institut für Geschichte der Naturwissenschaften og Inst. f. Skandinavistik, Universität Frankfurt, 10. nóvember; Inst. f. G. d. Naturwissenschaften, München, 16. nóvember; og á Niels Bohr Institutet, Københavns Universitet, 27. nóvember.
- „Vikingernes navigationsmetoder i sagaernes belysning“. Erindi 17. nóvember á Institut for de eksakte videnskabers historie, Aarhus Universitet.
- „Stjerne-Oddi: En nordisk astronom i det 12. århundrede“. Erindi á Institut for de eksakte videnskabers historie, Aarhus Universitet, 19. nóvember, og á Det Arnamagnæanske Institut, Københavns Universitet, 25. nóvember.

1993

- „Time-reckoning in Iceland before literacy“, hjá Ruggles, Clive L.N. (ed.), *Archaeoastronomy in the 1990s*. Loughborough, UK: Group D Publications, 69–76.

„Háskóli
haldi:
„Vísindi
auðh
„Det astr
Den.
embe
„Konges
indac

1994

Fylgikve
Þorst
„Old-No
Scien
Ritaskrá
Önnu

1995

„Method:
Scien
in Pr
Fylgikve
útgáfi

1996

Orðaskrá
Guðn
„Vísindin.
94. R
Fylgikver
björn
Fylgikver
áanso:
„Astrono
indi.
„Stjörnufr
Ísland
Viðtal um
1 klst.

1997

„Time and
„Noræn
anssor

RITASKRÁ

Tímarit Háskóla Íslands

ri Frosti F. Jóhannsson.)
nfræðingafélags Íslands

Háskóla Íslands“, Morg-
Society“. Erindi við vís-

namámskeið fyrir raun-

li um málefni Lánasjóðs

95.
rnesi 28.–30. september
umt Leó Kristjánssyni.)

ið 5. september.
vísindadeild. 2. útgáfa.

fafélags 1991, 77–123.

ygðar“, *Breiðfirðingur*

Háskólaútgáfan. Þriðja

i Institut für Geschichte
rankfurt, 10. nóvember;
á Niels Bohr Institutet,

nóvember á Institut for

nstitut for de eksakte vi-
Arnarnagæanske Insti-

N. (ed.), *Archaeoustro-*
59–76.

„Háskóli og hugarfar“, *Morgunblaðið* 62. tbl., 14.–15.03. (Um deilur um skipulag fram-
haldsskóla og inntökuaðferðir Háskóla.)
„Vísindi og víska, velmegun og auðlindir“. Erindi á ráðstefnu BHM, *Er menntun vannýtt
auðlind?* 20. maí. Birt að hluta í blaði samtakanna.
„Det astronomiske afsnit i Kongespejlet; Filologi og videnskabshistorie“. Erindi á landsfundi
Den Danske Nationalkomité for Videnskabernes Historie og Filosofi í Árósum 20. nóv-
ember.
„Kongespejlets astronomi i filologisk og idéhistorisk belysning“. Erindi á vegum hugvís-
indadeildar Hafnarháskóla 1. desember.

1994

Fylgikver um Eðlisfræði II. Reykjavík: Háskólaútgáfan. Meðhöfundar Leó Kristjánsson og
Þorsteinn Arnalds. (Önnur prentun, nær óbreytt, janúar 1995.)
„Old-Norse Astronomy and Navigation: An Overview“, *Annual Meeting of the History of
Science Society*, New Orleans, 13.–16. október.
Ritaskrá um vísindasögu og skyld efni. 86 bls. Reykjavík: Raunvísindadeild Háskóla Íslands.
Önnur útgáfa, mikið aukin (fjölrit).

1995

„Methods of Old-Norse Navigation“. Erindi á *18th International Congress on Historical
Sciences* í Montreal, 27. ágúst – 3. september; Session No. 15, „Modes of Transportation
in Pre-Industrial Societies“. — Endurtekið við University of Maine 7. september.
Fylgikver um eðlisfræði II. Seinni hluti: *Varnafræði og dæmasafn*. Reykjavík: Háskóla-
útgáfan. Meðhöfundar Leó Kristjánsson og Þorsteinn Arnalds.

1996

Orðaskrá um eðlisfræði og skyldar greinar. Reykjavík: Mál og menning. Meðritstjóri Viðar
Guðmundsson.
„Vísindin, sagan og sannleikurinn“. *Er vit í vísindum?*, ritstj. Andri S. Björnsson o.fl., bls. 69–
94. Reykjavík: Háskólaútgáfan. (Byggt á fyrirlestri í Háskólabíói.)
Fylgikver um eðlisfræði I. Reykjavík: Háskólaútgáfan. Meðhöfundar Leó Kristjánsson, Guð-
björn Freyr Jónsson og Þorsteinn Arnalds. Þriðja útgáfa.
Fylgikver um rafsegulfræði. Reykjavík: Háskólaútgáfan. 100 bls. Meðhöfundar Leó Kristj-
ánsson og Þorsteinn Arnalds. Önnur útgáfa, breytt.
„Astronomien i Kongespejlet; Filologi og videnskabshistorie“. Háskólinn í Osló, 12. júní. Er-
indi.
„Stjörnufræðin í Konungsskuggsjá“, *Eðlisfræði á Íslandi VIII*. Ráðstefna Eðlisfræðifélags
Íslands, Norræna skólasetrinu á Hvalfjarðarströnd 5.–6. október. Ráðstefnuerindi.
Viðtal um vísindi og vísindasögu, Háskóla Íslands, ábyrgð vísindamanna o.fl. *Hljóðvarp*.
1 klst. 7. janúar. Ævar Kjartansson tók viðtalið.

1997

„Time and Travel in Old Norse Society“, *Disputatio II*, 89–114.
„Norræn vísindi á miðöldum“. *Ríkisútvarpið, sjónvarp*, 29. desember. (Helgi Skúli Kjart-
ansson ræddi við Þ.V. í mánudagsviðtali.)

RITASKRÁ

- „Er vit í vísindum?“, *Ríkisútvarpið, Rás 1*, 14. janúar. (Fimmtíu mínútna viðtal við Dag Eggertsson, byggt á bók með sama heiti og á grein Þ.V. þar, sjá 1996. Endurtekið 19. janúar.)
- „Stjörnufræði og textafræði í Konungsskuggsjá“. Félag áhugamanna um vísindafræði. 4. febrúar.
- Skýrsla samstarfsnefndar Háskólans á Akureyri, Háskóla Íslands og Kennaraháskóla Íslands um kennaramenntun*. 12 bls. + mörg fylgiskjöl. Meðhöfundar Guðmundur Heiðar Friðmannsson, Stefán G. Jónsson, Jón Torfi Jónasson, Anna Kristjánsdóttir og Ólafur Proppé, formaður nefndarinnar.
- 1998
- „Vísindi við aldamót“, hjá Þorsteini Vilhjálmssyni (ritstj.), *Undur veraldar: Greinasafn um raunvísindi fyrir almenning*, bls. 13–41.
- „Nú tíminn og vísindi á Íslandi“. *Íslenska sögubíngið 28.–31. maí 1997*, ritstj. Guðmundur J. Guðmundsson og Eiríkur K. Björnsson, 345–50. Meðhöfundur Steindór J. Erlingsson. Reykjavík: Sagnfræðistofnun Háskóla Íslands og Sagnfræðingafélag Íslands.
- Undur veraldar: Greinasafn um raunvísindi fyrir almenning*. Reykjavík: Mál og menning. (Þ.V. var ritstjóri bókarinnar og ritaði formála og inngang.)
- Páll Bergþórsson: *Vínlandsgátan* [ritdómur]. *Saga* 36, 289–96.
- Fræðileg verkefni á Ólympíuleikunum í eðlisfræði. Reykjavík. (Þ.V. hafði forgöngu um samningu verkefna, ritstýrði þeim, skipulagði mat á úrlausnum og stýrði því verki.)
- „Áttir og eyktir, dagar og dægur: Nokkur álitamál um siglingar og tímamælingar hjá norðmönnum þjóðum á miðöldum“. Reykjavík. 21. nóvember (erindi á vegum Hollvínasamtaka Háskólans).
- 1999
- „Hugvísindi og raunvísindi“. Hugvísindapeningur, Reykjavík. 16. október. Boðscrindi.
- „Auður og auðlindir, 1–2“, *Morgunblaðið* 9. og 12. janúar. (Grein í tveinu lagi um auðlindir sjávar frá sjónarmiði raunvísinda og hugmyndasögu.)
- „Theoretical Problems and Solutions“. *29th IPhO: Official Report on Proceedings*, 86–127. (Þ.V. var aðalhöfundur og ritstjóri verkefnanna.)
- 2000
- Vísindavefurinn: Hvers vegna – vegna þess?* (Þ.V. var aðalritstjóri til 2010. Verkefnið var upphaflega þáttur í aðild Háskóla Íslands að verkefninu „Reykjavík: Menningarborg Evrópu árið 2000“.)
- „The Subarctic Horizon as a Sundial“, hjá C. Esteban og J.A. Belmonte (ritstj.), *Oxford VI and SEAC 99: „Astronomy and cultural diversity“*. Tenerife: OACIMC, 211–15.
- „Pre-Industrial Navigation in the North: Session Report“, hjá Inga Sigurðssyni og Jóni Skaptasyni (ritstj.), *Aspects of Arctic and Sub-Arctic History: Proc. of the Int. Congress on the History of the Arctic and Sub-Arctic Region, Reykjavík, 18–21 June 1998*. 361. Reykjavík: University of Iceland Press. (Stutt skýrsla hópstjóra um fund á ráðstefnunni).
- „Old Norse Navigation: An Overview“, hjá Inga Sigurðssyni og Jóni Skaptasyni (ritstj.), *Aspects of Arctic and Sub-Arctic History: Proc. of the Int. Congress on the History of the Arctic and Sub-Arctic Region, Reykjavík, 18–21 June 1998*, 362–372. Reykjavík: University of Iceland Press. (Byggt á erindi á ráðstefnu 1998.)

Svör á Vísindavefnum

2001

„Navigation to Vinland“ (Byggt í *Sól, tungl og fyrir efs Sól, tungl og* og staði Sverrir (Frankenstein) and í al Orkumenni erindi o (Einmíg) „Álitsgerð u viðkvæm

2002

„Er orkan au Halldórs Söguféll“ „Vísindavef Hótel St“ „Navigation hafn. 2“ „Álitsgerð f“ „Álitsgerð f“ Magnús

2003

Af hverju er kringla, Þorsteinn Ritdómur ur Knowledge Sat i undirbú ágúst 2l og starf „Íslenskan t Álitsgerð v“ Reykjavík

RITASKRÁ

ínútna viðtal við Dag
Endurtekið 19. janúar.)
a um vísindafraði. 4.

ennaraháskóla Íslands
aðmundur Heiðar Fri-
óttir og Ólafur Proppé,

aldar: Greinasafn um

7, ritstj. Guðmundur J.
teindór J. Erlingsson.
lag Íslands.
vik: Mál og menning.

ði forgöngu um samn-
li því verki.)
lmamælingar hjá nor-
gum Hollvínasamtaka

. Boðserindi.
nnu lagi um auðlindir

Proceedings, 86–127.

2010. Verkefnið var
: Menningarborg Evr-

(ritstj.), *Oxford VI and*
2, 211–15.

ðssyni og Jóni Skapta-
: *Int. Congress on the*
ie 1998. 361. Reykja-
í ráðstefnunni).

ri Skaptasyni (ritstj.),
s on the History of the
372. Reykjavík: Uni-

Svör á Vísindavefnum um eðlisfræði í daglegu lífi, fræðilega eðlisfræði, stjarnvísindi,
stærðfræði, vísindafraði, ýmis raunvísindi og önnur vísindi og fræði, á árunum 2000–2010.

2001

„Navigation and Vinland“, hjá Andrew Wawn og Þórunni Sigurðardóttur (ritstj.), *Approaches to Vinland: Conference Proceedings*. Reykjavík: Sigurður Nordal Institute, 107–21. (Byggt á erindi á ráðstefnu 1999.)

Sól, tungl og stjörnur. Reykjavík: Námsgagnastofnun. 153 bls. (Kennslubók í stjarnvísindum fyrir efstu bekkii grunnskóla. Þ.V. þýddi og staðfærði.)

Sól, tungl og stjörnur: Kennarahandbók. Reykjavík: Námsgagnastofnun. 154 bls. (Þ.V. þýddi og staðfærði ásamt aðstoðarmönnum sem voru Jónel Karl Friðriksson, Páll Theodórsson, Sverrir Guðmundsson og Tryggvi Þorgeirsson.)

„Frankenstein og fræðin“, *Lesbók Morgunblaðsins* 7. apríl. (Grein í greinaflokknum „Tíðarandi í aldarbyrjun“, endurprentuð í bók sem kom út í febrúar 2002.)

„Orkumenning og orkusaga“. *Orkuning: Orkumenning á Íslandi, grunnur til stefnumótunar, erindi og veggspjöld á Orkuningi 11.–13. október 2001*. Reykjavík: Samorka o.fl. (Einnig birt, með myndum, í Málstofu Vísindavefsins, <http://www.visindavefur.hi.is/>.)

„Álitsgerð um fall úr 26 metra hæð“. 15 bls. (Unnin fyrir Héraðsdóm Reykjaness í tilefni af viðkvæmu sakamáli.)

2002

„Er orkan auðlind?“ *Íslenska söguþingið 30. maí–1. júní 2002: ráðstefnuvit*. Ritstj. Erla Hulda Halldórsdóttir. Reykjavík: Sagnfræðistofnun Háskóla Íslands, Sagnfræðingafélag Íslands, Sögufélag, 286–305.

„Vísindavefurinn sem upplýsingabrunnur“. Landsþing bókasafns- og upplýsingafræðinga, Hótel Sögu. 5. september (erindi).

„Navigation and the Viking voyages to America“. Deutsches Schiffahrtsmuseum, Bremerhafen. 24. apríl (erindi).

Álitsgerð fyrir Lögregluna á Reyðarfirði vegna bíls sem fór út af vegi í Vattarnesskriðum. Álitsgerð fyrir Héraðsdóm Norðurlands vegna áreksturs í Þingeyjarsýslu (banaslys). Meðhöf. Magnús Þór Jónsson.

2003

Af hverju er himinninn blár?: Spurningar og svör af Vísindavefnum. Reykjavík: Heimskringla, háskólaforlag Máls og menningar. 286 bls. (Þ.V. var ritstjóri ásamt Jóni Gunnari Þorsteinssyni.)

Ritdómur um James Robert Enterline, *Erikson, Eskimos and Columbus: Medieval European Knowledge of America*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. *American Historical Review* 108 (5), 1504–05.

Sat í undirbúningshópi vegna þátttöku Háskóla Íslands í menningarnótt Reykjavíkurborgar í ágúst 2004, stjórnaði örfyrirlestur og dagskrárlið Vísindavefsins þar sem sérfræðingar og starfsmenn á hans vegum sátu fyrir svörum. (Ritstjórnarverkefni.)

„Íslenskan og raunvísindin: Orð er á Íslandi til“. Erindi á málræktarþingi. 16. nóvember. Álitsgerð vegna áreksturs bíls og gangandi manns í Húnavatnssýslu, lögð fyrir Héraðsdóm Reykjavíkur.

RITASKRÁ

- 2004
- „Velmegun og tækni: Náttúrufar eða einangrun?“ Erindi á ráðstefnunni *Tæknin í samfélaginu – Samfélagið í tækninni*, 18.–19. mars.
- Sat í undirbúningsbópi vegna þátttöku Háskóla Íslands í menningarmótt Reykjavíkurborgar 21. ágúst, stjórnaði örfyrirlesturum og sat fyrir svörum ásamt starfsmönnum Vísindavefsins og nokkrum vísindamönnum.
- „Vefur, vit og vísindi“. Erindi á ráðstefnu Vísindafélagsins um vísindamenningu 30. október.
- 2005
- „Sonne: §2. Bedeutung im Norden“ [in English]. *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, Band 29, 237–38. Berlin: Walter de Gruyter. Ritsstjóri Rosemarie Müller.
- „Sternkunde“ [in English]. *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, Band 29, 609–12. Berlin: Walter de Gruyter. Ritsstjóri Rosemarie Müller.
- „Prosperity and Technology: Local Natural Conditions or Isolation?“, hjá Erni D. Jónssyni og Edward H. Huijbens, *Technology in Society: Society in Technology*, 267–83.
- „Undur veraldar: á ári eðlisfræðinnar 2005“. Veitti forstöðu undirbúningsbópi vegna fyrirlestraraðar fyrir almenning í Háskólabíói: 12 fyrirlestrar alls, 8.–30. apríl og 17. sept. – 6. nóv.
- „Einstein og sagan: bæði vísindasagan og maunkynssagan“. Háskólabíói. 16. apríl. Erindi í fyrirlestraröðinni Undur veraldar: á ári eðlisfræðinnar 2005.
- „Furður og fordómar í erfðatæði“. Erindi á málþingi vegna bókarinnar *Lif af lífi* eftir Guðmund Eggertsson, Norræna húsinu 3. nóvember.
- „Eru framfarir? Hvað, hvar, hvenær, hvernig?“ Erindi í fyrirlestraröð Sagnfræðingafélags Íslands um framfarir, Þjóðminjasafni 22. nóvember.
- Um kjarnorku og kjarnorkusprengjur. 4. ágúst. Hljóðvarpsviðtal við Sigurð G. Tómasson í til efni af því að 60 ár voru liðin frá því að kjarnorkusprengjum var varpað á Hiroshima og Nagasaki.
- Matsgerð í máli nr. M-152/2004 fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur, vegna áreksturs tveggja bíla og banaslyss á Sauðárkróki.
- 2006
- „Sníllá einlægninnar: Uppruni tegundanna“, *Hugur* 17, 184–205.
- „Old Norse Navigation: Hardware or Software?“ *Viewing the Sky Through Past and Present Cultures: Selected Papers from the Oxford VII International Conference on Archaeoastronomy*, ritsstj. Todd W. Bostwick og Bryan Bates. 363–76. Phoenix, Arizona: Pueblo Grande Museum.
- „Heimsmýndin í ritum lærðra Íslendinga á sautjándu og átjándu öld“. *Brynjólfrur biskup: Kirkjuhöfðingi, fræðimaður og skáld*. Ritsstj. Jón Pálsson, Torfi Tulinius og Sigurður Pétursson. Reykjavík: Háskólaútgáfan, 247–91. Meðhöfundar Einar H. Guðmundsson (aðalhöf.) og Eyjólfrur Kolbeins.
- „Skulda vísindamenn almenningi skýringu á vinnu sinni?“ *Haustþing Rannís, Hótel Loftleiðum*. 9. nóv. (Erindi ætlað vísindamönnum.)
- „Vikingetidens søfart og navigation: En oversigt“. Institut for arkeologi, konservering og historie. Erindi haldið við Oslóarháskóla. 28. nóvember.
- „Undur vís (Erindi og Vísí „Hugmynd“
- 2007
- „The Icelandic 9, 2006 Kolbeir „Copernican Eyjólfrur „Undur íþr lestraröð og Orku Matsgerð í undur J „Skáldið og stefnu, I
- 2008
- „Þekking, hv inga á H. „Viðhorf og hlýnun“.
- 2009
- „Hugvísindi Ólasyni („Budding ma Fulvia F conferem Fjölbrau „Undir regnb „Fróunarkenr í Háskóla Matsgerð í h Magnúsi
- 2010
- „Skammtafræ stærðfræð „Hvenær varð

RITASKRÁ

- Tæknin í samfélag-
rykjavíkurborgar 21.
n Vísindavefsins og
nningu 30. október.
- unischen Altertum-
arie Müller.
2, Band 29, 609–12.
- já Etni D. Jónssyni
gy, 267–83.
gshópi vegna fyrir-
apríl og 17. sept. –
apríl. Brindi í fyrir-
nar *Lif af lífi* eftir
lagfræðingafélags
í G. Tómasson í til-
æð á Hiroshima og
eksturs tveggja bíla
- h Past and Present
ference on Archæ-
Phoenix, Arizona:
Brynjólfur biskup:
us og Sigurður Pét-
uðmundsson (aðal-
tannis, Hótel Loft-
i, konservering og
- „Undur vísindanna: Hvernig verða vísindakenningar til og hvaða gagn er að þeim?“ 25. mars.
(Erindi fyrir almenning í húsi Orkuveitunnar, á vegum Endurmenntunarstofnunar, OR
og Vísindavefsins.)
„Hugmyndasagan og hjónabandið“. *Morgunblaðið* 2. mars.
- 2007
„The Icelandic Copernicans“, *The Global and the Local: The History of Science and the Cul-
tural Integration of Europe*. Proceedings of the 2nd ICESHS (Cracow, Poland, Sept. 6–
9, 2006). Ritstj. M. Kokowski, 324–32. Meðhöfundar Einar H. Guðmundsson og Eyjólfur
Kolbeins.
„Copernicanism in Iceland.“ *Organon* 35, 83–101. Meðhöfundar Einar H. Guðmundsson og
Eyjólfur Kolbeins.
„Undur íþróttanna: frá sjónarmiði eðlisfræðinnar“. Orkuveituhúsinu 3. mars. (Erindi í fyrir-
lestraröðinni „Undur vísindanna“ á vegum Vísindavefsins, Endurmenntunarstofnunar HÍ
og Orkuveitu Reykjavíkur.)
Matsgerð í máli fyrir Héraðsdómi Reykjavíkur um meint slys um borð í fiskiskipi. Meðhöf-
undur Jón B. Hafsteinsson skipaverkfræðingur.
„Skáldið og vísindin: Ljóð Jónasar Hallgrímssonar og vísindi þess tíma“. Brindi á Jónasar-
stefnu, Háskóla Íslands. 8. júní.
- 2008
„Þekking, hugsun, tunga“. Brindi á málþingi Íslenskrar málnefndar og Vísindafélags Íslend-
inga á Háskólatorgi 15. febrúar.
„Viðhorf og vistikreppa: Þættir úr sögu viðhorfa og forsagna um vistikreppu, auðlindaþurrð og
hlýnun“. *Ritid* 8 (2), 7–35. (Byggt á erindi á Hugvísindabingi í apríl.)
- 2009
„Hugvísindi og raunvísindi“, hjá Guðmundi Jónssyni, Helga Skúla Kjartanssyni og Vésteini
Ólasyni (ritstj.), *Heimtur*. Reykjavík: Mál og menning, 382–93.
„Budding mathematical science: An example from the Old Norse“, hjá Kristínu Bjarnadóttur,
Fulvía Furinghetti og Gert Schubring (ritstj.), „Dig where we stand“. *Proceedings of the
conference „On-going research in History of Mathematics Education“ June 20–24, at
Fjölbrautaskólinn í Garðabæ*, 233–39.
„Undir regnboganu: Þankar vegna bókar um vísindaheimspeki“, *Hugur* 21, 169–82.
„Þróunarkenningin í ljósi vísindaheimspekinnar“. Brindi á ráðstefnunni *Undur náttúrunnar*
í Háskólanum á Akureyri 24. nóvember.
Matsgerð í hæstaréttarmálinu HR550/2008 um árekstur og dauðaslys á Kjalarnesi, ásamt
Magnúsi Þór Jónssyni.
- 2010
„Skammtafræði í ljósi vísindasögu og vísindaheimspeki“. *Raust: Tímarit um raunvísindi og
stærðfræði* 6 (1), 59–72.
„Hvenær varð landnám manna á Íslandi?“, *Skírnir* 184 (vor), 5–22.

RITASKRÁ

2000-2010

Samtals 747 svör á Vísindavefnum þar sem Þorsteinn er oftast eini höfundur eða aðalhöfundur. Þar af eru 146 svör um eðlisfræði í daglegu lífi, 133 um stjarnvísindi, 94 um fræðilega eðlisfræði, 81 um ýmis hugvísindi, 74 um vísindi almennt, 65 um líf- og heilbrigðisvísindi, 53 um stærðfræði, 38 um jarðvísindi og 63 um ýmis önnur efni.

Bjarni V.
Mello
Reykj

Björn Þor
(Vince
lands.

Eggert Bri
Prófess

Einar H. G
havns I

Eyja Marg
Univers

Guðmundu
Univers

Guðmundu
of Econ
Íslands.

Guðrún Kv
versitæt
sviðs St

Guðrún Nor
Oxford I
sonar í h

Gunnar Kar
Prófesso

Hermann Þó
versitet.